

**ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԵՊՍ.Ի ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ
ՍՐԲՈՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՆ ԸՍՏ ՂՈՒԿԱՍՈՒ
ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ**

23.- Երբ սպասարարության օրերը աւարտեցան, տուն գնաց: Թէեւ տօնին առաջին օրը պապանծեցաւ, սակայն օրէնքը չէին կրնար խախտել, այն որ Մովսէսէ օրինադրուած էր նաւակատիք ընելու Բ. օրին. **23.24:** Քահանան համրացած էր, ինչպէ՞ն կ'ըստաստորէր: Անշուշտ ուրիշ քահանաներ կային որոնք պաշտօն կը կատարէին: Անտեղի էր որ կանուխ մեկնէր, ուստի աւետարանիչը կը գրէ թէ պաշտաման օրերը աւարտելուն տուն վերադարձաւ:

24.- Ապա Եղիսաբէթ իր կինը յղացաւ: Հրամանն ու պատուէրը յաղթեց բնութեան օրէնքին: Սառայի նման, Եբրա **11.11:** Հինգ ամիս ինքզինք պահեց, յետոյ չէր կրնար թաքչիլ, երբ որ յայտնուեցաւ ըսաւ -

25.- «Աստուածային գործ է այս եւ ոչ թէ բնութեան սովորութիւն: Նախատիքը վերցուց վրայէն:» Հրեաներու մօտ ամուլութիւնն ու այրիութիւնը մեծ նախատիք կը համարուէին, ուստի օրհնուեցան անծնունդ չմնալով. Բ.օրինաց **7.14:** Յիշենք իբրեւ նշան ըսուածը- «Տէր անոնց տուր անպտուղ որովայն եւ ցամաքեալ ստինք»: Ովսէ **9.14:** Ամուլութիւնը անշուշտ, ոչ ալ այրիութիւնը նախատիք չեն առ Աստուած, մարդիկ միայն այսպէս կը պարսաւեն:

26.- Վեցերորդ ամսուն Աստուծոյ Գաբրիէլ հրեշտակը ղրկուեցաւ Գալիլիացոց քաղաքներէն մին որուն անունն էր Նազարէթ:

27.- Կոյսին մօտ որ մարդու մը հետ նշանուած է որուն անունը Յովսէփ է, Դաւթի ցեղէն, կոյսին անունը Մարիամ: Դաւթի տունէն կամ ցեղէն ըսելը լրումն է այն որ յառաջագոյն մարգարէներէն գուշակուեցաւ: Զի եթէ կոյսը պիտի ծնի էմմանուէլը, Յեսսէի արմատէն պիտի կատարուի: Մարիամ ալ նոյն ցեղէն էր: Եթէ Յովսէփ Տէրունական ծնունդին նպաստ մը չէր, ինչո՞ր խօսեցեալ էր Մարիամին: Այս ամէնքը Աստուածային խնամարկութեամբ կը պատահի, օրէնք չէ որ կոյսը անպատասպար ըլլար: Յովսէփ վերակացու եւ պաշտպան եղաւ եւ բոլոր տեսակի չար կարծիքներէ ազատիչ:

28.- Հրեշտակը գալով անոր ըսաւ - «ուրախ լըր բերկրեալդ, Տէր ընդ քեզ»: Բարութ եւ վայելչական աւետիսով կ'սկսի: Որովհետեւ առաջին անգամ ղրկուեցաւ, «ցաւով եւ տրտմութեամբ զաւակ ունենաս»: Հոս՝ ուրախութեան եւ ցնծութեան ծնունդ է, ոչ միայն Մարիամի համար, այլ համայն մարդկութեան: Իսկ «Տէր ընդ քեզ» ըսելով, մարդկային ախտաւոր ողջոյնի կարծիքը կը բառնայ: Սակայն նա եւ այնպէս կը վարանէր տարակուսեալ:

29.- Այս խօսքերուն վրայ նա խոռվեցաւ, ի՞նչպիսի ողջոյն է այս, ըսաւ: Ուրիշ կիներու նման չէր, որոնք երբ հեշտալի խօսքեր լսեն շուտով կ'ընդունին եւ կը տարածեն ալ: Այլ նա մտախոհ էր, ինքնամփոփ. արդեօք խաբէութիւն կամ ցնեգութիւն մըն է բանարկուէն այսինքն սատանայէն: Հրեշտակը տեսնելով զինքը այդ վիճակին մէջ կը փարատէ երկիւղը:

30.- Մի երկնչիր Մարիամ, զի Աստուծոյ շնորհին արժանացար: Շնորհ՝ ոչ ըստ մարդկային արժանաւորութեան, այլ Աստուածային սքանչելեօք, ապա ցոյց կուտայ իր առաքելութեան պատճառը:

31.- Ահա պիտի յղանաս եւ ծնանիս որդի: Հրեշտակին այս խօսքերը կը կարկեն բոլոր անոնց լեզուները որոնք համարձակեցան ըսել թէ Յիսուս Ա. Կուսէն բան չառաւ, այլ սոսկ միայն անցաւ իրմէ: Քանի որ ըսաւ թէ պիտի յղանաս, ուրեմն յղութեամբ իր բնութենէն պիտի ունենայ. իսկ եթէ սոսկ իր մէջէն պիտի անցնի, յղութիւն չըսուիր, ոչ ալ իսկական ծնունդ:

Անունը պիտի կոչես Յիսուս: Հապա ինչո՞ր համար Եսայի կ'ըսէ թէ Էմմանուէլ պիտի կոչուի. բոլոր մարգարէները զինքը Քրիստոս կը կոչեն: Անշուշտ որպէսզի ամբաստանուած չըլլայ ատելեաց կողմէ: Մարգարէութիւնը ժամանակի մը համար կը ծածկէ, մինչեւ որ իրողութիւնը ճշդիւ գիտնան: Մշմարտութիւն մը ճիշտ ժամանակէն առաջ յայտնելը օգտակար չէ:

32.- Նա մեծ պիտի ըլլայ: Այս հաստատումը չի վերաբերիր իր էութեան այլ մեր սահմանափակ բնութեան որուն խառնուեցաւ եւ Աստուածային բնութիւնը խառնեց մարդկայինին եւ երկու բնութիւնները մէկի մէջ հաւասարեցուց: Այս պատճառաւ ալ Աստուածային բնութիւնը խոնարհեցաւ եւ մարդկային բնութիւնը բարձրացուց: Իսկ մեծ կ'ըսէ ոչ թէ արժանաւորութիւնը չափելով, այլ մեծութեան չափը խօսքով չի յայտնէր: Այս բացատրութեան կը հանդիպինք Ս. Գրոց մէջ, օրինակ - «Մեծ է Տէր եւ մեծ է զօրութիւն նորա»: Սաղ. 146.5 կամ «մեծ է քան զամենայն կուռս». Սաղ. 134.5:

Որդի բարձրելոյ պիտի կոչուի: Արդ՝ որպէ՞զի մեծութիւնը մարդկային արժեքափով չհասկցուի, անգուգական պատիւը կը յիշէ, որը ոեւէ ուրիշ մէկուն անկէ: Որդի բարձրելոյ կոչելով կը հասկցնէ թէ վերին փառաց Տէր է եւ ծնունդ առաջին անեղ բնութեան: Բայց քանի որ վերնական իշխանութիւնը յիշեց, անմիջապէս յետոյ խօսքը խոնարհեցնելով ծանօթ պատկերաւոր բացատրութեամբ խելամուտ կ'ընէ:

Տէր Աստուած պիտի տայ անոր իր հօր Դաւթի աթոռը: Որդի բարձրելոյ, միաժամանակ եւ որդի Դաւթի, թէ Աստուած եւ թէ՛ մարդ միանգամայն: Ամբարիշտներէն ոմանք Յիսուսի Աստուածութիւնը վերցուցին եւ ոմանք ալ մարդկութիւնը եղծանեցին. կը յատելու, պիտի Թագաւորէ ի վերայ տանն Յակոբայ ի յաւիտեան. իր թագաւորութեան վախճան պիտի չըլլայ: Որովհետեւ երկու բնութիւնները միացած պիտի ըլլային իր մէջ, ուստի խօսքերն ալ միահիստուած են իրար. Աստուածավայելուչը եւ ինչ որ պատշաճ է մարդուն: Աստուած ըլլալով, մարդացաւ, մշտնջենաւորակից եղաւ մարդկութիւնը Աստուածութեան:

Մարիամ, ^Պհրեշտակին այս խօսքերը մտախոհ կը քննէր, ըսաւ:

Յ4.- Ի՞նչպես կրնայ ըլլալ այդ. որովհետեւ կոյս եմ: Գիտէր կանանց բնութեան օրէնքը առ այն թէ առանց ամուսնի որդեծնութիւն չըլլար. կուզէ ստուգել թէ ծնունդը հասարակաց սովորութեան համաձայն թէ արտաքոյ բնականին, հրաշալի ծնունդ պիտի ըլլայ: Հրեշտակը կը լուծէ հարցը.-

Յ5.- Հոգին սուրբ եկեցէ ի քեզ. յայտնելով թէ յղութիւնը առաւելեալ ամենայն մաքրութեամբ է: Ի՞նչ պետք է հասկնալ Հոգին Ս. եկեցէ ի քեզ բացատրութեամբ: Մատթէոսի Աւետարանին մէջ ալ Յովսէփին կ'ըսէ հրեշտակը.- «անկէ յղացեալը ի Հոգւոյն սրբոյ է: 1.20: Ուրեմն հասկնալի է թէ Հայր, Որդին եւ Ս. Հոգին իրարմէ բաժնուած չեն: Ինչպէս որ սկիզբը Ս. Հոգին կը գործակցէր աշխարհածնութեան ատեն, կը շրջէր, կ'ստեղծուէր առաջին մարդ արարածը, այստեղ ալ գործակից կը լինի որդւոյն Աստուածային մարմնոյն արարչագործութեան: Գալով Ս. Կոյսին, կը սրբէ զայն մարմնական ցանկութիւններէն: Թէեւ մաքուր էր, սակայն մարդ էր: Ս. Հոգին մաքրագարոյն զայն եւ մարմին առնելով անարատէն տուաւ որդւոյն: Ոչ թէ նախապէս մարդ ստեղծուած ապա Աստուածութիւնը մտնելով իր մէջ կը բնակի, այլ սկիզբը Աստուածութիւն ըլլալով, մարմնական նիւթ կը թանձրանայ Ս. Կոյսի մարմնին մէջ: Աստուածութիւնը ձեւանալով կը մնայ իր բնութեամբ անփոխադրելի: Մարմինը խառնուելով խօսքին, եղաւ ինչ որ էր խօսքը. մարմնանալով բան չկորսնցուց այլ ըստ բնութեան եւ ըստ թանձրութեան, մնաց մարմին ըստ ձեւին: Այսպիսով, Աստուածութիւնը միանալով մարմնին, մարդացաւ առանց ապականացու կիրքերու, պահելով իր իմանալի բնութիւնը անպարագրելի եւ անփոփոխ: Այս ամէնքը եղան, Ս. Հոգւոյն գործակցութեամբ: Այս է Ս. Հոգին եկեցէ ի քեզ ըսելը:

Եւ բարձրելոյն զօրութիւնը հովանի պիտի ըլլայ քու վրայ: Այն որ պիտի ծնի քեզմէ սուրբ է: Որովհետեւ մարմնական ախտի ոեւէ կցորդութիւն պիտի չունենայ, այլ ամենայն ինչ Աստուածային: Անսերմ յղութիւն: Անապական ծնունդ: Որդի Աստուծոյ ծնեալ: Որդի բարձրելոյ ըսելով կ'իմացնէ թէ բարձրելոյն բնութիւնը ունի, կրկնելով Աստուծոյ Որդի պիտի կոչուի կ'ըսէ. որովհետեւ հրեշտակը ամէն ինչ Աստուածավայելուչ ըրաւ, որպէսզի Մարիամ չտկարանայ այս բարձրագոյն խօսքերէն, կ'սկսի դարձեալ ընտելական բացատրութեան:

Յ6.- Ահա Եղիսաբէթ ազգականդ, իր ծերութեան նա եւս յղի է. եւ այս վեցերորդ ամիսն է անոր որ ամուլ կը կոչուէր: Ազգականդ: Մարիամի մայրը քահանայական ցեղէն էր եւ շատ մերձաւոր Եղիսաբէթի. երբ որ հրեշտակէն լսեց անոր յղութեան մասին, ելլելով գնաց անոր մօտ: Բայց հայրը Յուդայի ցեղէն էր. այսպէս ուրեմն Մարիամ քահանայական եւ Թագաւորական սեպհականութիւն ունէր եւ ուստի իրմէ ծնեալը, Յիսուս, քահանայ եւ Թագաւոր

միանգամայն: Հրեշտակը Ս. Կոչսին միտքը կը հաստատէ Եղիսաբէթի յղութեամբ երբ կը յաւելու:

37.- Աստուծոյ խոստումները անպայման կը կատարուին: Աստուծոյ զօրութեան, ամենակարողութեան մասին յիշեցնելով, կը խրատէ նաեւ մեզ որպէսզի հաւատքի մէջ չտկարանանք. ոչինչ կրնայ ընդդէմ կենալ Աստուծոյ կամքին, որովհետեւ արարիչ է բնութեան եւ բնութեան օրէնքներու ներքեւ չէ. ինչպէս եւ կամի կը լուծէ բնութեան կարգ կանոնը: Մարիամ վերահասու ըլլալով կ'ըսէ:

38.- Եղիցի ինձ ըստ բանի քում:

39.- Ապա հրեշտակը կը մեկնի, առաքելութիւնը աւարտած ըլլալով:

40.- Մարիամ այն ատեն ելաւ, գնաց ի լեռնակողմն փութապէս, Յուդայի երկրի քաղաքներէն մին: Լեռնակողմն ըսելով ստուգապէս կը ճշդէ տեղը, որովհետեւ Գալիլիացոց երկիրը հարթ է եւ դաշտական, իսկ Հրէաստան՝ լեռնային եւ քաղաքն Յուդայ, Երուսաղէմի մօտ: Եթէ քահանայապետ էր, ապա ինչո՞ւ Երուսաղէմի մէջ չէր բնակէր: Յայտնի է թէ ուրիշ քահանայապետներ կային որոնք բոնութեամբ տիրեցին, որովհետեւ արդար էր, չփափաքեցաւ հակառակութեան ոգիով մնալ, տեղի տալով ընտրեց հանդարտութեամբ մնալ: Մատթէոսեան աւետարանէն կ'իմանանք թէ կայ'ին այլ քահանայապետներ երբ կը պատմէ թէ մոգերը գալով կը փնտռէին նորածին թագաւորը, խոսկեցաւ Հերովդէս եւ ամբողջ Երուսաղէմ իր հետ. հաւաքելով բոլոր քահանայապետները կը հարցնէր թէ ո՞ր պիտի ծնի Քրիստոս: Յայտնի է ուրեմն թէ շատ էին քահանաները եւ արդարը անոնց հետ բնակիլ չէր կամէր ըստ որում խոյս տալով գացած էր Յուդայի քաղաքը. Մարիամ գալով այնտեղ, Ջաքարիայի տունը մտաւ եւ ողջունեց Եղիսաբէթի:

41.- Երբ որ լսեց Եղիսաբէթ Մարիամի ողջոյնը, խաղաց մանուկն յորովայնի նորա: Որովհետեւ իրմով էր որ երկնային ողջոյնը պիտի տրուէր սուրբ առաքեալներուն եւ անոնց միջոցաւ ամբողջ աշխարհին: Սուրբ հոգւոյն զօրութեամբ իր Տիրոջ առջեւ շարժեցաւ: Իր մայրն ալ նոյն Ս. Հոգիէն ազդուեցաւ: Եղիսաբէթ Ս. Հոգիով լեցուեցաւ եւ աղաղակեց, ներքին խնդութեան բերմամբ հանդարտ չկրցաւ բարբառիլ այլ բարձրաձայն:

42.- Օրհնեալ ես դու ի կանայս եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո: Արդարեւ օրհնեալ, վասնզի իրմով օրհնուեցան բոլոր կիները. իրմով առաջին կնոջ յանցանքներուն դատակնիքը լուծուեցաւ եւ անէծքը որ անհնազանդութենէ պատճառուեցաւ, իրմով վերցուեցաւ:

43.- Ո՞վ եմ ես որ Տիրոջս մայրը ինծի այցելէ: Բոլոր սուրբերը այսպէս էին, երբ շնորհներու արժանանային: Իբրեւ շնորհին արժանի չէին յիշորտար: Ո՞վ եմ ես որ Տիրոջս մայրը ինծի այցելէ: Ըսել ուզելով հարկաւ թէ ոչ մեր բարեգործութեան համար կը հատուցանէ, այլ իր ողորմութեան կ'արժանացնէ:

Այսպես կ'ըսէ Ս. Հոգւոյն ազդմամբ իմանալով թէ ո՞վ է այն որովայնին մէջ
անոր: Աստուած անհաս եւ անբովանդակելի, որովայնի մէջ տարուեցաւ այն հոր
բոլորին արարիչն է, յանձն կ'առնէ ծնիլ:

44.- Երբ որ ողջոյնիդ ծայնը լսեցի, խաղաց ցնծալով մանուկս յորո-
վայնի իմում: Նախ մանուկը ազդուեցաւ Ս. Հոգիէն ապա եւ մայրը եւ նոյն
Ս. Հոգով տեսաւ ոմանց անհաւատութիւնը որուն համար ալ ըսաւ:

45.- Երանի անոր որ կը հաւատայ թէ Տիրոջ խոստումը պիտի կա-
տարուի: Քանի որ մարդկային մտքի հաստդութենէն վեր էր անպատմելի այս
խորհուրդը, այս պատճառաւ ալ երանելի են անոնք որ կը հաւատան եւ չեն
քննարկեր: Որովհետեւ Աստուածայինները ամէնքն ալ հաւատքով կ'իմաց-
ին եւ ոչ թէ քննութեամբ: Ըստ այնմ թէ - «արդարն ի հաւատոց կեցցէ:» Ամբ.
Զ.4: Արհամարհող մարդը ամբարտաւան է: Ս. Կոյս Մարիամ եւս ազդմամբ
Ս. Հոգւոյն կ'սկսի ըսել:

46.- Մեծացուցէ անձն իմ զՏէր: Ով իմ անձս, պատմէ Տիրոջ
մեծութիւնը: Օրհնել, գովել, փառաբանել, մեծացուցանել, երախտագիտութիւն
յայտնել է երկնային պարգեւներուն համար: Օրհնակներ շատ կան - «Օրհնեա
անձն իմ զՏէր. օրհնեցից զՏէր ի կեանս իմ»: Սաղմոս: «Մեծացի Քրիստոս
ի մարմնի իմում»: Փիլ. 1.20: «Փառաւոր լիցի անուն Տեառն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի ի ձեզ եւ դուք ի նմա». Թեա. 1.12: Այսպէս եւ գոհութիւն կը
մատուցանէ Ս. Կոյսը իրեն ցոյց տրուած անսահման բարեաց համար:

47.- Յնծացէ հոգի իմ յԱստուած փրկիչ իմ: Աստուծմով ցնծալ, ստոյգ
ուրախութիւն է. որովհետեւ տարբեր է մարդկային ուրախութիւնը եւ տարբեր
յԱստուած ցնծալ: Աստուած եւ փրկիչս կ'ըսէ որովհետեւ Ս. Կոյսը կարօտ էր
ամենեցուն փրկողին: Նախ ինք ընդունակ կ'ըլլայ փրկութեան, ապա իրմէ
տարածուելով, ամէնքին կը բաշխուի փրկութիւնը:

48.- Քաղցրութեամբ նայեցաւ իր աղախնին խոնարհութեան: Ոչ միայն
մեր սեփական բարձրութենէն ինկանք մեղքերու թշուառութեան մէջ, այլ իրօք
աղքատ էր եւ աղքատ ծնեալ: Իսկ Յիսուս երանի տուաւ խոնարհներուն
Մատ. 5.2, արհամարհեց ամբարտաւանութիւնը, Ղուկ. 16.15, բնակելով Ս.
Կոյսին մէջ, մեծցուց զայն անզուգական բարձրութեամբ: Նոյնը յայտնած էր
նաեւ մարգարէներուն միջոցաւ. «Ես ո՞ր պիտի հանգչիմ, եթէ ոչ հեզերուն եւ
խոնարհներուն մէջ»: Եսայի 66.2: Բարձրութեան հասնելով, ինքզինք աղա-
խին կ'անուանէ: Արժանի ըրաւ որ նա իր մայրը ըլլայ եւ ինք ալ անոր որդին,
բայց Տէր եւ արարիչ կը խոստովանի զայն: Ըստ այնմ ալ Փարիսեցիներուն
ըսաւ, եթէ Դաւիթ հոգով զինք Տէր կը կոչէ, ի՞նչպէս անոր որդին կ'ըլլայ:
Մատ. 12.46: Արդ՝ այսպէս Տէր էր եւ հաճեցաւ որդի ըլլալ:

48.- Ասկէ ետք երանի պիտի տան ինծի բոլոր սերունդները: Ս. Հոգին
ծանուցանեց իրեն նաեւ թէ, այն որ ծնանելոց էր, Տէր էր բոլոր ազգերուն եւ

ըստ այնմ, «պիտի յիշեն եւ առ Աստուած պիտի դառնան, աշխարհի բոլոր ծագերէն բոլոր ժողովուրդները:»Սաղ. 21.27:

49.- Արար ինձ մեծամեծս հօգորն: Սքանչելեօք վերաբերուեցաւ ինձի հետ Տէրը, հօգորը: Արդարեւ մեծամեծ եմ եւ ի՞նչ բառերով բացատրենք, Ս. Կոյսին վրայ հեղուած շնորհներուն առատութիւնը: Այս աշխարհի արարածներէն ըլլալով, անեղ բնութեան մայր դարձաւ:

Սուրբ է անոր անունը:

50.- Անոր ողորմութիւնը ստոյգ է սերունդէ սերունդ: Այս մասին ըսաւ. «Ես եմ Աստուած, կ'ողորմիմ իմ սիրելիներուն հազար տարի» եւ հակառակէն «շատ սերունդներու վրայ, հայրերուն մեղքը՝ որդիներուն կը հատուցանեմ:» Ելից. 20.5:

51.- Արար զօրութիւն բազկաւ իւրով: Այսինքն իր աջով կամ բազուկով կատարած գործերը, իր զօրութիւնը կը յայտնեն: Ի՞նչ զօրութեան մասին է խօսքը:

Յրուեաց զամբարտաւանս մտօք սրտից իւրեան: Մտքով ու սրտով ամբարտաւանները ցրուեց: Զօրութիւնը թէ Հօր Աստուծոյ կը վերաբերի եւ բազուկ կ'անուանէ որդին որովհետեւ ուրիշէ մը զօրանալու կարիք չունի, այլ իր զօրութեամբ կը կատարէ ինչ եւ կամի: Իջաւ մարդոց մէջ, կապեց հսկան կամ բանասարկուն, աւարը բաշխեց, սատանային զօրքերը ցրուեց:

52.- Քակեաց զհօգօս յաթոռոց: Թագաւորներ վար առաւ իրենց գահերէն: Կապեց ապստամբ վիշապը: Այն որ ապստամբ զօրութիւն ունէր, իշխանազուրկ ըրաւ, որպէսզի մեզ փրկէ, մեղքերու ախտերէն վարակեալներս:

Բարձրացոյց զխոնարհս: Ովքե՞ր էին խոնարհները: Մարդկային ցեղը որ խոնարհած էր մեղքերու կործանմանէ եւ որ բարձրացոյց ձրի արդարութեամբ, սրբեց եւ վերին փառաց արժանացոյց: Այս էր իր իջնելոյն խորհուրդը որպէսզի մեզ առնելով, վեր տանի:

53.- Երկնաւոր շնորհներուն կարօտեալներս, լեցուց մշտնջենաւոր բարութեամբ: Մեծատուն էր, մեզի համար աղքատացաւ, որպէսզի իր աղքատութեամբ մենք ճոխանանք. Կորնթ. 8.9:

Զմեծատունս արձակեաց ունայնս: Հարուստը ունայն ձեռամբ դրկեց: Ո՞վ է մեծատունը: Այն որ լեռան վրայ ցոյց կուտար ամբողջ աշխարհի թագաւորութիւնը: Արդ՝ այս մեծատունը իր կարծեցեալ երբեմնի մեծութենէն գահազուրկ ըրաւ. աւարը առաւ. պարգեւներ բաշխեց մարդոց եւ զինքն ալ ունայն ձեռամբ արձակեց, ինչպէս կ'ըսէ առաքեալը - «մերկեաց զիշխանութիւնս եւ զպետութիւնս. յայտ յանդիման խայտառակեալ նշաւակեաց զնա»: Կող. 2.15: Սատանան տեսնուեցաւ որ երկինքէն կ'իջնար վար փայլակի նման: Առաքեալներուն եւ անոնց միջոցաւ ալ բոլորին իշխանութիւն տուաւ որ թշնամիին զօրութիւնները կոխկոտենք:

54.- Պաշտպանեաց իսրայէլի ծառայի իւրոյ: Իսրայէլի, իր ծառային կողքին կեցաւ: Աստուծոյ խնամարկութիւնը բազում էր իսրայէլի որդիներուն վրայ. սակայն անոնք ապերախտ գտնուեցան: Մարգարէներուն միջոցաւ խնամարկեց: Տէրը այսպէս չըրաւ բոլոր ազգերուն: «Ոչ այսպէս արար ամենայն ազգաց Տէր»: Անոնց եկաւ, անոնցմէ մարմին առաւ. այս պատճառաւ ալ ըսաւ - «Իսրայէլի տան կորսուած ոչխարներուն համար ղրկուեցայ»: Առաքեալներուն պատուիրեց անոնց երթալ: Այսպէս պաշտպանեց: Իսկ իսրայէլացիները ինքզինքնին անարժան կացուցին փրկութեան: Մեղքը ուրեմն իրենցն է եւ ոչ թէ փրկողին որ կամեցաւ փրկել: Ըստ այնմ, «Ի՞նչ պէտք է ընէի իմ այգիիս եւ չըրի». Ես. 5.4:

Յիշել զողորմութիւն իւր: Ողորմութեամբ ամէն ինչ տրուեցաւ. մեղքով անկեալներս տեսաւ. ոչ ոք կրնար մեզ յարուցանել. ողորմութեամբ եւ Աստուածային գթութեամբ, փութաց մեզ ապրեցնել:

55.- Չմոռցաւ ողորմութիւն ցոյց տալ Աբրահամի, զաւակներուն ու թոռներուն, յաւիտեան: Նախ Աբրահամին. «Ի զաւակի քում օրհնեսցին ամենայն ազգք երկրի». Ծննդ. 22.18: Բոլոր նախահայրերուն եւ մարգարէներուն որոնք այս աւետիսը առնելով, տուին մարդկային ցեղին, Աստուծոյ որդւոյն երկինքէն իջնելով, յաւիտենական փրկութիւն տալու մասին:

56.- Մարիամ մնաց անոր մօտ երեք ամիս, յետոյ վերադարձաւ տուն: Երբ որ իմացան թէ ո՞ր է այն որ կը կրէ իր որովայնին մէջ, չուզեցին բնաւ որ մեկնի իրենց մօտէն: Բռնադատեցին որ այդքան ժամանակ իրենց մօտ մնայ: Երբ որ Եղիսաբէթի ծնանելու ժամանակը հասաւ, թոյլատրեցին որ մեկնի: Օրէնք չէր որ այն որ զՏէրն յղացեալ ունէր, սպասաւորէր անոր որ ծառան պիտի ծնանէր: Զարմանալի ալ չէ բնաւ. ինք շատերուն ծառայեց, «Զեր մէջ եմ իբրեւ սպասաւոր» ըսաւ: Որդի մարդոյ չեկաւ որպէսզի սպասաւորութիւն ընդունի, այլ ինք սպասաւորէ: Ուրեմն իր խոնարհիլը, մատակարարութեան համար է. այս պատճառաւ արտօնեցին որ մեկնի:

Վերադարձին, Յովսէփ որուն նշանուած էր, գիտնալով որ յղի է, կամեցաւ արձակել: Ապա հրեշտակը երեւնալով կը հաստատէ արդարութիւնը եւ կը փարատէ վատթար կարծիքը:

57.- Եղիսաբէթ ծնաւ որդի: Աստուծոյ պարգեւ եւ ոչ բնութեան ծնունդ:

58.- Անոր ամբողջ ազգատոհմը լսելով ուրախացան. գիտցան թէ արարչին խնամքին տեսչութեամբ է:

59.- Ութերորդ օրը եկան թլփատելու զայն: Հաւատքի արդարութեան կնիքը որ հայրերէն ստացան, հարկ էր հաստատուն պահել: Արդ, փափաքեցան հօրը անունով Զաքարիա կոչել զայն. ծերութեան եւ համր ըլլալուն համար զինք մեռեալ կը համարէին եւ որդւով փափաքեցան նորոգել անունը:

60.- Իսկ Եղիսաբեթ, Յովհաննէս պիտի կոչուի ըսաւ: Եղիսաբեթ ո՞րկէ գտաւ այդ անունը: Յայտնի է թէ, այն որ ըսաւ հրեշտակը Զաքարիային, նոյն հոգին յայտնեց նաեւ Եղիսաբեթին: Որովհետեւ նոր անուն մըն էր, զարմացան եւ ըսին:

61.- Ազգատոհմիդ մէջ մէկը չկար որ Յովհաննէս կը կոչուէր: Կ'անգիտանային հարկաւ թէ այն որ որդին շնորհեց արտաքոյ բնութեան, անունն ալ տուաւ արտաքոյ ազգատոհմին:

62.- Հարցուցին հօրը թէ ի՞նչ կը կամի կոչել զայն: Մօրը խօսքերուն չհաւանելով, հօրը հարցուցին: Եղիսաբեթ յամատելով չպնդեց, ոչ ալ ակնարկեց թէ Ս. հոգին յայտնեց իրեն. ուստի հարցուցին հօրը թէ ինչ կը փափաքի կոչել զայն: Կը կարծուի թէ Զաքարիա ոչ միայն համր էր, այլ եւ խուլ: Այլապէս նշաններով չէին հասկցներ:

63.- Տախտակ փնտռեց եւ գրեց, Յովհաննէս է անոր անունը:

64.- Երբ որ անունը գրեց, անմիջապէս լեզուին կապանքները քակեցան: Ծննդեան օրը չէ, այլ թլփատութեան ուրախութեան եւ անուանադրութեան տօնին, երբ բազմութիւն հաւաքուած էր, լեզուին կապանքը քակուեցաւ. այս եւ տախտակի վրայ գրելն ալ սքանչելիքներու մաս կը կազմեն: Զաքարիա սկսաւ օրհնել զԱստուած իրեն ցոյց տրուած մեծամեծ խնամքին համար:

65.- Վախ կ'իյնար բոլորին վրայ որոնք կը լսէին այս մասին: Որովհետեւ հրաշքը չքնաղ բաներու զօրութիւն ունի եւ համբաւն ալ կը տարածէին:

66.- Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս մանուկը կ'ըսէին:

67.- Զաքարիա Ս. Հոգով լեցուեցաւ եւ մարգարէացաւ, սկսաւ մարգարէական խորհուրդները մեկնել: Որովհետեւ ժամանակի լրման, պէտք էր որ մարգարէութիւնները իրականանային. ուրեմն կ'ըսէ:

68.- Օրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայէլի: Գեղեցիկ շարահիսութեամբ կ'սկսի: Բարի մարդոց համար պատշաճ է օրհնաբանելով սկսիլ եւ փառատրել: Իսկ ինչո՞ւ Աստուած Իսրայէլի կ'ըսէ, որովհետեւ տակաւին հեթանոսներուն ծանուցուած չէր:

68.- Որովհետեւ այցելեց եւ փրկեց եւ ազատագրեց իր ժողովուրդը: Ժողովուրդ կ'անուանէ թէ՛ հրեաներուն եւ թէ՛ հեթանոսներուն հաւատացեալները որոնց այցելելը անոնց փրկութիւն եղաւ: Իսկ անոնք որոնք Աստուածային խնամակալութենէն բան չշահեցան, իրենց անձերը օտարացուցին ժողովուրդ չըլլալով, մաս եւ բաժին չառին Ս. Հոգւոյն շնորհներէն:

69.- Յարուց մեզ յաղթական փրկիչ ի տանէ Դաւթի: Եղջիր փրկութեան ի տանէ Դաւթի. իր միջոցաւ փրկուեցան ամէնքը որոնք պարտապան էին առաջին դատապարտութեան: Եղջիր՝ պատկերալից բացատրութիւն է. ամբողջական նշան: Փրկութեան անկողուելի զէնք, որով զուարակը կը մարտնչի գազաններուն դէմ: Այսպէս եւ Յիսուս եղջիր, ի զաւակէ Դաւթի. մեզ անկ-

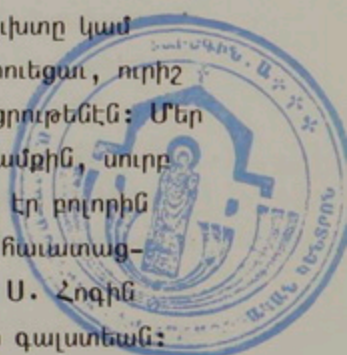
եալներում՝ զօրութիւն. զէնք, որով պնդեալ սատանայի հնարքներուն դէմ կը դնենք, չարութիւնը հերքելու համար: Նախ ինք պատերազմեցաւ եւ փրկութիւնը մեզի ձրի տուաւ, ապա զօրացուց մեզ տկարներս որպէսզի նոյն զէնքով հաստատուն մնանք, պահենք մեր ընդունած անկողոպտելի փրկութիւնը: Ուրեմն փրկութեան այս եղջիւրը եկաւ իր ծառայի Դաւթի տունէն կամ տոհմէն, հաւաստելով թէ անտիսը Աբրահամէ մինչեւ Դաւիթ իրականացաւ, այսօր եկաւ եւ լցաւ:

70.- Խոստացաւ, մարգարէներու միջոցաւ սերունդէ սերունդ: Կը յայտնէ շնորհին մեծութիւնը, որովհետեւ Աստուածային անքննելի խորհուրդը ծածկեալ էր եւ այդ պատճառաւ մարգարէները վկայութիւն տուին: Աստուածային տնօրէնութեան մասին խօսեցան եւ Յիսուս արդարացուց իր ծառաներուն կանխագուշակումները: Թէ անոնք ի՞նչ խօսեցան, երկարապատում են եւ շատ ընդարձակ եւ յայտնի են իրենց անունով մարգարէական գիրքերուն մէջ:

71.- Մեզ պիտի փրկէ մեր թշնամիներէն եւ մեզ ատողներէն: Բոլոր մարգարէներուն յառաջագոյն գալուստը, մեր փրկութեան շնորհին առաւելութիւնը կը յայտնեն, որովհետեւ ոչ մարգարէները եւ ոչ ալ հրեշտակները այսպիսի փրկութեան միջնորդ եղան, այլ ինք մարդացեալ փրկիչը Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ միակ միջնորդը եղաւ որպէսզի մեզ ապրեցնէ: Ըստ այնմ, ոչ պատգամաւոր եւ ոչ ալ հրեշտակ, այլ ինքնին Տէրը պիտի գայ եւ պիտի փրկէ մեզ: Եսայի 63.9: Այս մասին ճշտենք նաեւ թէ ոչ մարմնական է վիշտն ու նեղութիւնը որմէ ազատեց մեզ, այլ սատանայէն գերեզարուած մարդկութիւնը ազատեց: Յանձն առաւ մարդանալ, իր արեամբ մեզ փրկելու եւ դատապարտութեան անէծքէն ազատելու համար: Ատելին եւ թշնամին գիտենք թէ ով են:

72.- Մեր հայրերուն ողորմութիւն ըրաւ, յիշելով սուրբ ուխտը կամ կտակը: Ամէն ինչ իր նախախնամութեամբ եւ ողորմութեամբ տրուեցաւ, որիչ պատճառ չենք կրնար ցուցնել բացի Աստուածային կամքի քաղցրութենէն: Մեր հայրերուն ողորմեցաւ որովհետեւ կարօտ էին Աստուածային խնամքին, սուրբ ըլլալով հանդերձ, Ադամային մեղքին դատակնիքը խարանուած էր բոլորին վրայ: Քրիստոսի մարմնանալն ու մեռանիլը ոչ միայն կենդանի հաւատացեալներուն փրկութեան պատճառ եղաւ, այլ բոլոր անոնց որոնց Ս. Հոգին յայտնեց, լսեցին անտիքը մարգարէներէն եւ հաւատացին անոր գալստեան: Աշխարհի փրկութեան համար անոր հեղեալ արիւնը, զանոնք եւս ազատեց: Այս փրկութեան մասին յառաջագոյն ուխտեց նախահայրերուն եւ յիշեց այն որ երբեք չի մոռնար եւ ի լրումն ժամանակի, փութաց եւ կատարեց:

73-74.- Երդումը զոր երդուաւ մեր հօր Աբրահամի, ազատելու համար մեզ մեր թշնամիներէն: Մեծագոյն տեսչութեամբ կը յայտնէ այս խորհուրդը, որովհետեւ ոչ միայն մեր հայրերուն եղած խոստումին մասին է, այլ երդումի

մասին, իրօք զարմանալի, Աստուած երդում կ'ընէ: Ու՛ր եւ Ե՛րբ երդուաւ Աստուած: Երբ ուզեց որ Խափակ զոհ մատուցուի եւ հայրը սրտի յօժարութեամբ փութաց զայն զոհ մատուցանել, նոյն պահուն Աստուած ըսաւ, «Երդուայ առ այն թէ պիտի զօրացնեմ եւ բազմացնեմ քու սերունդդ եւ զաւկիդ միջոցաւ աշխարհի ժողովուրդները պիտի օրհնուին»: Ծնդ. 22.16: Ահա այս երդումը կատարուեցաւ զի յայտնեց ինքզինք ան որմէ օրհնուեցան աշխարհի բոլոր ժողովուրդները: Իսահակով ցոյց տուած օրինակն ալ կատարուեցաւ, իր պատարագութեամբ, համայն աշխարհի փրկութիւն բերաւ:

75.- Պարգեւէ որ աներկիւղ պաշտենք Քեզ, սուրբ սրտի եւ ամբողջ մեր կեանքի տեսողութեան:

Երբ տակաւին մեղքով թաթաւուած էինք, ոչ ոք կրնար իր անձը փրկել, նա ինքզինք յայտնեց. ուղիղ հաւատքը ուսուցանեց, մեզ արդարացուց մեղքերէն: Մեր պարտականութիւնն է զԱստուած պաշտել անարատութեամբ: Անախտ պահել սրբութիւնն ու արդարութիւնը: Անոնք որոնք այս շնորհը ընդունեցին եւ ապականեցին մեղքով, անոնց համար զուր է Քրիստոսի մահը: Որպէսզի չպատահի այսպէս, պէտք է զգուշութեամբ պաշտել զինք, սիրել ի բոլոր սրտէ եւ ծառայել: Ոչ միայն ատեն մը միայն զգուշանալ, այլ ամբողջ մեր կեանքի օրերուն. որովհետեւ մաքրութիւնը մասամբ չըլլար, այլ կատարեալ եւ անթերի սրբութեամբ, մեր կեանքի բոլոր օրերուն չթուլնալ եւ գործել առաքինութեամբ: Մարգարէներուն վկայութեամբ, մեր ամէնքին հասարակաց փրկութեան համար, Աստուածային պատուիրանները գործադրել: Մանուկ Յովհաննէսն ալ այս փրկական խորհուրդին սպասաւոր ցոյց տրուեցաւ:

76.- Եւ դու որդեակ, մարգարէ բարձրելոյն պիտի կոչուիս. Տիրոջ Կարապետ, ճանապարհ պատրաստելու համար, փրկութեան առաջնորդելով իր ժողովուրդը:

Ինչ որ սեպհական է Զօր իբրեւ անուն եւ պատիւ, նոյնը եւ Որդւոյն կը վերաբերի, ըստ Աստուածաշունչ գիրքերու: Քիչ մը առաջ յիշեցինք թէ երբ Գաբրիէլ Ս. Կոյսին խօսեցաւ ըսաւ Տիրոջ մասին «որդի բարձրելոյն կոչեսցի»: Զաքարիա ալ Ս. Հոգւոյն ազդմամբ զայն բարձրեալ կը կոչէ եւ Յովհաննէս անոր մարգարէն, ըստ որում նախնի մարգարէները իրենց հօր անունով կը կոչէին: Եղան այնպիսիներ որոնք բաժանեցին եւ նուազը Որդւոյն շնորհեցին: Ամէն ինչ որ Հօրն է նաեւ Որդւոյն է: Ինչ որ Որդւոյն է նաեւ Հօրն է: Մեզ համար մէկ Աստուածութեան մէջ ամէն ինչ մի է: Զաքարիա իր որդին Քրիստոսի մարգարէ կոչեց, սպասաւորութիւնը ցոյց տալով: Մեծ է այս մարգարէին պատիւը որովհետեւ Տիրոջ ճանապարհը պիտի պատրաստէ, Տիրոջ մօտ ըլլալու, անոր առջեւն ընթանալու, պատրաստելով մաքուր հոգիներ եւ կա մ ճանապարհ որպէսզի Քրիստոս մուտք գործէ:

77.- Ժողովուրդը փրկել զԱստուած ճանչցնելով, մեղաց թողութեամբ: Արդ նախ Յովհաննէս եկաւ իբրեւ փեսաւէր քան թէ փեսայ որպէսզի հարսին տգեղութիւնը վերցնէ եւ պայծառափայլ զարդարէ զայն: Ի՞նչ է գեղեցկութիւնը: Տգեղութիւնը հարկաւ անհաւատութիւնն է: Փրկութեան գիտութիւնը տալ կը նշանակէ յայտնութեան ճշմարտութիւնը բացատրել որ բուն իսկ փրկութեան պատճառ է, հոգեւոր փրկութիւն ոչ թէ մարմնական, այսինքն կորստական մեղքերէ փրկութիւն: Մեղքերու թողութիւն՝ ոչ մեր միջոցաւ: Այլ

78.- Մեր գթած եւ ողորմած Աստուծոյն միջոցաւ որով առաւօտեան արեգակը ծագեցաւ մեր վրայ: Մեզ փրկեց որովհետեւ տեսաւ մեր թշուառութիւնը, մեզ իսպառ սիրեց ուստի ինքզինք ունայնացուց եւ մարդկային բնութիւնը առնելով մեզ վերականգնեց արդարացնելով: Այցելեց կորուսեալներուս: Կնոջմէ ծնեալ, իբրեւ մարդ շրջեցաւ, նոյն ըստ Աստուածութեան ի բարձանց ծագեալ արեգակն է:

79.- Շնորհափայլելու համար բոլոր անոնց վրայ որոնք խաւարի եւ մահուան ստուերին մէջ կ'ապրէին: Ուղղելու համար մեր ոտքերը դէպի խաղաղութեան ճանապարհ:

Մարգարէներէն եւ սուրբ Աւետարանիչներէն յաճախ լսեցինք եւ սորվեցանք թէ մեղքը եւ անգիտութիւնը խաւար՝ եւ Յիսուս Հօրմէն ծագեալ լոյս եւ խաւարի փարատիչ է: Ըստ Եսայի մարգարէի 9.1 Զաբուղոնի եւ Նեփթաղիմա երկիրը ի Գալիլիա հեթանոս բնակիչ ունէր. ժողովուրդ որ խաւարի մէջ նստած մեծ եւ սքանչելի լոյս տեսաւ: Զաքարիա ալ Եսայեայ նման կը յայտարարէ «Արեգակը ծագեցաւ ի բարձանց», երեւցաւ անոնց որոնք խաւարի եւ մահուան ստուերին մէջ կը բնակէին: Դարձեալ «Լուսաւորուիր Երուսաղէմ, զի լոյսը հասու եղաւ քեզ. Տէրը պիտի յայտնուի քեզի, անոր փառքը պիտի երեւի քեզ»: Եսայի 60-1.2: Իսկ Աւետարանիչները ըսին «Լոյս եկաւ աշխարհ, բայց մարդիկ խաւարը սիրեցին լոյսէն աւելի»: Յովհ. 3.19: Այսպէս օրինակներ առաւ են: Հապա ի՞նչ է խաղաղութեան ճանապարհը: Առաքինութեան ընթացք: Զարբերու ճանապարհն ալ Աստուծոյ հետ թշնամութիւն է: Ըստ այնմ ալ Եսայի կը մարգարէանայ - «Արիւն թափողներուն քայլերը արագ են. բեկում եւ թշուառութիւն է անոնց ճանապարհը որովհետեւ խաղաղութեան ճանապարհը չճանչցան»: Եսայի 59.7: Ուրեմն մեր արարիչը զալով, խտտորեալ մեր ընթացքը ուղղեց ի ճանապարհ արդարութեան:

80.- Մանուկը կ'աճէր եւ կը զօրանար հոգով. կ'ապրէր անապատին մէջ մինչեւ այն օրը երբ երեցաւ իսրայէլի ժողովուրդին:

Ամէն ինչ Յովհաննէսի համար Հոգւոյն խնամակալութեամբ տեղի կ'ունենայ, նոյնիսկ ծնունդէն առաջ եւ մինչեւ վերջ պաշտպան էր անոր: Ոմանք ըսին թէ Հերովդէս մանուկները կոտորելուն համար, զինքը անապատ փախցուցին: Քանի որ ամէնքին ալ յայտնի էր անոր սքանչելի յղութիւնն ու ծը-

նունդը: Ամէն տեղ անոր մասին կը խօսէին ու կ'ըսէին թէ «ի՛նչ պիտի ըլլայ այս մանուկը»: Արդէն նոյն ժամանակ ծնած էր եւ Հերովդէս պարզապէս մոլեգնած էր: Յովհաննէս սքանչելեօք ծնած ըլլալով, անշուշտ Հերովդէս եւ իր գործակալները պիտի ուզէին երեխան սպաննուած տեսնել: Այս պատճառաւ ալ Յիսուս խոյս տալով, Եգիպտոս կը փախչի, նոյնպէս պահեցին Յովհաննէսը անապատին մէջ, մինչեւ օրը հասաւ առաքելութիւնը սկսելու, այն ատեն երեւցաւ իսրայէլի, իբրեւ երկինքէն իջած հրեշտակ:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՈՒ

1.- Այդ օրերուն Օգոստոս կայսրը հրովարտակ-հրաման արձակեց մարդահամար կատարելու հոովմէական աշխարհին մէջ:

Աստուծոյ նախահոգութեամբ, ամէն ինչ ըստ պատշաճի տեղի կ'ու-
նենար. մղեց Օգոստոս կայսրը, մարդահամարի պատճառաւ սպասաւորելու անոր Աստուածային Ծննդեան: Ըստ որում մոգերը եկան, աստղին ցուցմունքով երկրպագելու, որպէսզի բոլոր արարածներն ալ միասին անոր ծննդեան առթիւ ընծայաբեր ըլլան: Մեծ եւ սքանչելի է խորհուրդը երբ մարդիկ, հրեշտակներ, եւ երկնքի լուսաւորները միասին կը պատուեն զայն եւ ընծայաբեր կը լինին:

2.- Այս առաջին մարդահամարն էր երբ Կիրիմիոս Սուրիոյ կառավարիչ էր:

Առաջին մարդահամար եւ իրօք հոռմայեցոց առաջին աշխարհակալն էր: Ամէն ինչ տեղի կ'ունենար ըստ մարգարէներու նախաձայնութեան: Ծնեալ Որդին ժառանգութիւն ստացաւ հեթանոսները, հարկ էր երկաթէ գաւազանով հովուել զանոնք: Այդ աշխարհիկ Տէրութիւնը կ'իշխէր այն ատենուան ամբողջ ծանօթ աշխարհին: Սուրիոյ մէջ կառավարիչ հաստատած էին, յայտնի է թէ Սուրիան եւս գրաւուած էր: Այս պատճառաւ կը յիշուի Կիրիմիոսի կառավարիչ նշանակուած ըլլալը:

3.- Այս պատճառաւ ամէնքը իրենց բնիկ քաղաքները կ'երթային: Արքունի հրամանը կը տնօրինէր որ ամէն ոք արձանագրուի համաձայն իր տոհմին, թէ որ գաւառէն ու որ քաղաքէն է:

4.- Յովսէփ եւս զնաց Յուդայի երկիրը, Գալիլիացոց Նազարէթ քաղաքէն, արձանագրուելու համար ի քաղաք Դաւթի որ կը կոչուէր Բեթղե-
հէմ. որովհետեւ ի տանէ, այսինքն տոհմէն Դաւթի էր Մարիամի հետ որուն խօսեցեալն էր: